

LA REVOLUCIÓ FRANCESA (1789-1799)

1.1 LES CAUSES

Les causes de la Revolució Francesa són múltiples (econòmiques, polítiques, ideològiques...) i una combinació també de problemes estructurals (de llarg abast, com la crisi de la hisenda d'Antic Règim) i conjunturals (de temps curt, com la crisi de subsistències que havia esclatat uns anys abans i havia provocat un augment de la pobresa i les dificultats dels sectors populars).

La hisenda d'Antic Règim estava en fallida per culpa que els privilegiats no pagaven impostos, les despeses elevades de la cort i perquè França havia gastat molts diners per ajudar els americans en la guerra d'Independència.

A més, una greu crisi econòmica, a causa d'una crisi agrària i industrial, va provocar molta pobresa, fam, misèria i un augment de l'atur. Aquesta crisi va afectar sobretot els sectors populars.

Alguns sectors socials volien canvis. Els burgesos havien prosperat econòmicament; però dintre del marc de l'Antic Règim tenien molt poc accés al poder polític. Influïts per les idees il·lustrades, volien canvis polítics per tenir accés al poder.

Els sectors privilegiats (nobles, clergat) volien conservar els seus privilegis i s'oposaven a qualsevol canvi.

A nivell ideològic, va ser important la influència de les idees il·lustrades, que representaven una crítica en profunditat del sistema d'Antic Règim i ja havien elaborat teòricament una alternativa política i econòmica a aquell (el liberalisme polític i el liberalisme econòmic).

1.2 LA CONVOCATÒRIA DELS ESTATS GENERALS

La revolta dels privilegiats oposant-se a pagar impostos va provocar un greu crisi política. Només els Estats Generals (les Corts d'Antic Règim) podien aprovar noves càrregues fiscals per ajudar a sufragar el deute públic.

L'any 1788 el rei convoca els Estats Generals. Es van elegir representants per cada estament i es van elaborar els anomenats "Quaderns de queixes", en els quals cada estament exposava les seves reivindicacions. Els del tercer estat incorporaven reivindicacions com l'abolició dels privilegiats i també propostes revolucionàries.

1.3 LA RUPTURA DEL JULIOL DE 1789

El Maig de 1789 es convoquen els Estats Generals a Versalles. Les reunions i les deliberacions es feien amb un únic vot per estament. El tercer estat va reclamar el vot per persona; el rei i els privilegiats s'hi van negar i es varen suspendre les reunions.

Els representants del Tercer Estat es varen reunir llavors al local del "Jeu de Paume" i es varen constituir en Assemblea Nacional i van jurar no abandonar aquell lloc sense haver elaborat una

Constitució. Això ja representa una ruptura política. El rei cedeix i els Estats Generals es transformen en Assemblée Nacional Constituent.

L'arribada de tropes a París va fer alimentar la idea que hi hauria una intervenció militar per posar fi a l'Assemblée. Això va alimentar una revolta popular al carrer que va culminar el 14 de juliol de 1789 amb l'assalt a la Bastilla, símbol de l'absolutisme. En aquest moment es produeix, per tant, una confluència entre la revolució política i la revolta popular que marca, simbòlicament, l'inici de la Revolució Francesa. Per això el 14 de juliol és la festa nacional francesa.

Les notícies del que estava passant a París es va propagar per tot arreu i va provocar una revolta antisenyorial al camp (cremes de castells i els seus arxius, etc.) que es va conèixer com "la Gran Por".

1.4 L'ASSEMBLEA NACIONAL CONSTITUENT (1789-1791)

Abolició de l'Àntic Règim.

L'obra legislativa de l'Assamblea Nacional Constituent es dedica a l'abolició jurídica del feudalisme (abolició dels estaments, la servitud personal, el delme, les rendes i les justícies senyorials); els pagesos, però, van haver de pagar una indemnització als antics senyors. En segon lloc fa la Declaració dels Drets de l'Home i del Ciutadà, que atorgava als francesos la condició de ciutadans lliures i iguals davant la llei, reconeixia el dret a la resistència contra l'opressió i establia la sobirania nacional.

La Constitució va ser aprovada el 1791. El text definia una Monarquia Constitucional amb divisió de poders -tot i que el rei mantenia el dret de vet (que li permetia bloquejar lleis)- i sufragi censatari i indirecte.

En el terreny administratiu i econòmic, es va establir la divisió del territori en departaments, es van abolir les duanes interiors, es van declarar tots els ciutadans iguals davant la fiscalitat, es va establir la llibertat de comerç i d'empresa i es van abolir els gremis.

Per resoldre el dèficit financer es va fer una desamortització (expropiació per part de l'Estat i venda, en subhasta pública, dels béns de l'Església). En contrapartida l'Estat va assegurar el manteniment econòmic del culte i el clergat. Es va separar Estat i Església, i es va obligar els eclesiàstics a jurar la Constitució (els que s'hi varen negar van ser coneguts com els eclesiàstics "refractaris").

1.5 LA RADICALITZACIÓ DE LA REVOLUCIÓ: LA CAIGUDA DE LA MONARQUIA (1791-1792)

Revolució i contrarevolució es retroalimenten: la progressiva organització de la contrarevolució dins i fora de França va provocar una radicalització del procés revolucionari. La Revolució, per defensar-se, va haver de recolzar-se cada cop més en els sectors populars, molts dels quals eren republicans i exigien que la revolució anés més lluny i s'adoptessin mesures socials per solucionar els seus problemes.

Els privilegiats (els nobles emigrats a l'estranger i els eclesiàstics refractaris) animaven les potències europees a intervenir a França per restablir l'Àntic Règim.

El juny de 1791, la família reial va intentar fugir de França, però els van agafar a Varennes i els van retornar a París. Estava clar que el rei no estava al costat de la revolució.

L'octubre de 1791, després d'haver estat elaborada la Constitució, es van elegir els diputats del nou parlament o Assemblée Legislativa. Davant l'actitud de la monarquia els grups més radicals reclamaven la República.

El 1792 l'Assemblée va declarar la guerra a Àustria, considerada el principal focus de la contrarevolució (la reina Maria Antonieta era filla dels emperadors de l'imperi autrohongarès). A l'inici de la guerra les tropes franceses van ser derrotades i les tropes austríaques amenaçaven París. L'agost de 1792 va esclatar una insurrecció popular per defensar la revolució, protagonitzada pels sans-culottes de París (sectors populars urbans: artesans, petits propietaris, botiguers, assalariats, etc.) i batallons de ciutadans que, des de les províncies, havien acudit per defensar la capital. Van assaltar les Tulleries, on es refugiava la família reial. El triomf popular va significar l'arrest del rei i la convocatòria d'eleccions amb sufragi universal maculí.

1.6 LA CONVENCIO GIRONDINA (1792-1793)

La primera mesura que va prendre la nova Assemblée, ara anomenada Convenció Nacional, va ser abolir la Monarquia i proclamar la República.

Al principi la Convenció, va estar controlada pels girondins. El govern dels girondins adoptà un posicionament moderat, que disgustà les masses populars. Políticament, els girondins s'enfrotaren sobretot amb els “muntanyecs”, els més radicals.

El primer problema fou decidir què s'havia de fer amb Lluís XVI. La pressió popular va obligar a jutjar-lo i condemnar-lo (va ser guillotinat a principis de 1793). L'execució del rei va accentuar les divisions al si de la Convenció i va donar impuls a una coalició europea antirevolucionària.

La situació es va agreujar amb la insurrecció dels pagesos del departament de la Vendée, que va tenir el suport dels capellans refractaris i dels nobles, amb la formació d'un exercit reialista. Per la seva banda, a París, els sans-culottes reclamenven reformes socials i igualitaries; però el govern girondí es va negar a prendre mesures.

1.7 LA CONVENCIO JACOBINA: EL TERROR (1793-1794)

Amb el suport dels sans-culottes, els jacobins varen arrestar i executar alguns dels dirigents girondins i inauguraren l'etapa de la Convenció jacobina, la més radical de la Revolució Francesa. Varen aprovar una nova Constitució (1793) que establia la sobirania popular i el sufragi universal masculí. El govern revolucionari va iniciar una política anomenada “El Terror” que defensava la supervivència de la revolució perseguint els antirevolucionaris tant de dins com de fora de França.

El Comitè de la Salvació Pública, controlat per Robespierre, va concentrar tots els poders i va prendre mesures excepcionals, que varen permetre detenir i executar molts sospitosos de ser contraris a la Revolució. També es va dur a terme una política social per satisfer les demandes dels sans-culottes: preu màxim dels articles de primera necessitat, salari mínim, redistribució de la propietat

agrària, educació primària gratuïta i obligatoria. Es va establir un nou calendari, que marcava l'inici de la República (1792) com l'any I de la nova era.

Al principi del 1794 semblava que la república s'havia salvat (la guerra a l'exterior era favorable als francesos); però els més radicals demanaven més igualtat i la burgesia moderada, per la seva banda, volia posar fi a les reformes jacobines. Davant les crítiques, Robespierre i els seus fidels varen dur a terme una repressió sagnant. Finalment, tots els seus enemics es varen unir i els varen detenir i executar.

1.8 LA REPUBLICA BURGESA (1795-1799)

Després de la caiguda dels jacobins, es va iniciar el desmantellament de la legislació jacobina i el control del poder va tornar a mans de la burgesia conservadora. Es va promulgar una nova constitució (1795), que va establir altre cop el sufragi censatari i un nou poder executiu, el Directori, que va reprimir amb duresa les revoltes populars dirigides pels sectors més esquerrans que volien portar la revolució més lluny (com la “conspiració dels iguals”, protagonitzada per Babeuf, que pretenia una societat igualitària).

L'èxit més important va ser en la política exterior: la Guerra contra les coalicions europees era favorable a França. Davant les tensions socials, la burgesia conservadora va pensar que l'exèrcit era l'única possibilitat per garantir l'ordre social i consolidar els èxits de la revolució en la seva versió conservadora. El 18 de brumari de 1799 un jove general, Napoléon Bonaparte, va fer un cop d'Estat que va clausurar definitivament la revolució i va iniciar el Consolat.